

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ ЯК БАЗОВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Базові якості є найважливішими для особистісного зростання людини, на них ґрунтується фундамент особистісної культури дошкільника. Базовий рівень якостей складає основу формування моральних якостей дошкільника: визнання чеснот і переваг інших людей, здатність розуміти інших, змогу ставати на їхнє місце, співпереживати їм, допомагати за власним бажанням, робити людям добро, не чекаючи винагороди.

Розвиток самостійності як особистісної якості, характер її виявлення в ранньому онтогенезі розкрито в низці вітчизняних та зарубіжних досліджень (Н. Аксаріна, Л. Божович, А. Валлон, Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Запорожець, Я. Неверович, Є. Субботський та ін.).

Під основними або базовими якостями дитини старшого дошкільного віку розуміються ті, які починають формуватися в ранньому дитинстві, досить скоро закріплюються і утворюють стійку індивідуальність дитини, визначувану через поняття «дошкільна зрілість» - сформованість емоційних, когнітивних та вольових процесів [89].

Показниками самостійності старшого дошкільника виступають: прагнення до вирішення завдань діяльності без допомоги з боку інших людей, вміння поставити мету діяльності, здійснити елементарне планування, реалізувати задумане і отримати результат, адекватний поставленій меті, а також здатність до прояву ініціативи і творчості у вирішенні виникаючих завдань.

Розглядаючи самостійність як інтегративну властивість особистості, сучасні дослідники підкреслюють, що її інтегративна роль виражається в об'єднанні інших особистісних проявів загальною спрямованістю на внутрішню мобілізацію всіх сил, ресурсів і засобів для здійснення обраної програми дій без сторонньої допомоги.

Теоретично, і практично в системі дошкільної освіти України назріла необхідність осучаснити підходи до організації освітнього середовища, зокрема, урізноманітнити форми освітньої роботи в розвивальному середовищі, розробити навчально-методичне забезпечення цих оновлених форм.

Окреслимо важливі принципи організації освітньої роботи, спрямованої на забезпечення розвитку базових особистісних якостей: принцип емоційного задоволення, принцип проблемності, принцип розуміння, принцип забезпечення єдності діяльносного, емоційного та інтелектуального, принцип пріоритетності збагачення особистого досвіду дитини, принцип інтеграції, принцип єдності зусиль закладу дошкільної освіти і сім'ї, принцип ампліфікації [1].

Необхідність вільної діяльності зумовлена природною потребою дошкільників в інтимізації буття, у можливості не лише усамітнюватися, але й мати час, який можна використати на власний розсуд, залишившись без прямого контролю з боку дорослих, а також самостійно закріпити вже набутий досвід, проявити чи певною мірою перевірити рівень своєї компетентності та самоствердитися.

Самостійна діяльність може носити як індивідуальний, так і груповий (колективний) характер, коли дитина або сама реалізує власний інтерес, задум в обраному виді діяльності, або об'єднується з іншими дітьми за спільністю бажань, намірів, планів, уподобань та за взаємними симпатіями. У той чи той спосіб можуть розгортатися різні види діяльності: художня (образотворча, музична, музично-ритмічна, театральна, художньо-мовленнева), ігрова, рухова, пізнавальна, трудова, комунікативна тощо [2].

Зміст і рівень розвитку будь-якої самостійної діяльності залежать від низки чинників: досвід дітей у володінні певним видом діяльності, їхня життєва компетентність у цілому; наявність предметно-ігрового, природного, соціального розвивального середовища; урахування простору власного Я кожного малюка; її грамотне, компетентне керівництво з боку дорослого.

Таким чином, самостійність дітей дошкільного віку визначається як базова морально-вольова якість особистості, що характеризується свідомим і відповідальним ставленням до діяльності, виявляється в наполегливості, ініціативності та критичності під час розв'язання нового завдання, прагненні діяти без сторонньої допомоги, зверненні за допомогою дорослого лише в разі потреби.

Література

1. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ: методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. – Х. : Мадрид, 2015. – 220 с.
2. Ладивір С. О. Особистість дошкільника: надії та перспективи розвитку: науково-методичний посібник / С. О. Ладивір. – Житомир : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, Житомирський обласний інститут післядипломної пед. освіти, 2003. – 175 с.